

Brev från Axel Anton Ludvig Olson till Anton Nyström renskrivet. Olsons stavning har följts.

Göteborg i Dec 1881

H. Herr Doktor Nyström
Stockholm

Då jag dels genom personer och dels igenom tidningarna, fått mig bekant, om H. H. godhet och särdeles intresserande för den arbetande klassen, icke allenast i Stockholm utan öfver hela Sverge, så tager jag mig friheten att skrifva några rader till H. H., hoppas att H. H. ej upptager det illa, icke kan det vara af något särdeles intresse för H. H. men för mig som är arbetare kan det vara af stort intresse att få medela mig med någon, om detta Wärdsliga lifvet och mina tankar derom, men om dessa äro rätt uppfattade derom vill jag ej ingå i några stora detaljer.

Min tanke är fri och det har den alltid varit allt ifrån min spedaste Barndom, men att meddela mig derom till någon har jag ennu ej gort, och hoppas att det ej kommer att såra den läsande. Jag vill blott därför medela mig med H. H. som en kunskapsrik, och Lärd man, jag sade nyss att min tanke var fri, nå vel är jag fritänkare. Detta kan vel såra många men jag hoppas att H. H. ej upptager det illa och om jag häruti begår en dumhet torde H. H. medela mig derom. Det finns många Lärda stora vettenskapsmän som är af samma tanke, men tyverr ingen ennu som Predikat denna Lära, Blott därför att det strider emot Lagen Staten och Kyrkan, det är en dumm uppfattning i detta världsliga lifvet. Fritt borde allt Predikas och i synnerhet fria ordet, och jag som en fattig arbetare tror att om det skulle komma den dag då allting finge Predikas fritt, så skulle många Millioner meniskor sluta sig till det fria ordets fana, men ack huru ginge det då med vår dyra Monark och våra högt lärda Prester.

Derför göres allt hvad som kan göras för att det fria ordet ej får predikas och skulle nogon våga uppträda såsom dess tolk, skulle han genast bli bespottad och utpekad som en Guds förnekare, ja till och med insperad i fängelse. Detta kan vi kalla Cevillisationens upplysta tidevarf. Men bakar man ihop utaf Skriftens surdeg en stor kaka, så äger man rätt att som hvarje kolportör, utdela derutaf, i hvarje vrå och vinkel af världen och då blir man snart nog uppsatt till prelat för att vidare gå på i sina fårakläder och att på allt möjligt sätt söka hålla sin gord i Schack så att de intet löper med tidens ström som går så fort, min tanke är vidare den att om intet menniskorna varde så bundna vid Kyrka och Staten som de äro så skulle snart dessa troner rambla. Derför predika Skriftens ord allt vad du kan för då holler man menniskorna i okunnighetens murker och Kyrkan och Staten står fast, vidare är min tanke den att Lagen måste vara till det är rätt för vad rätt som skall skipas samt för missdådare som skall dömmas efter det brott de hava jort. Derför tänker jag gör hvar man rätt och din nästa godt. Om jag så kan skulle hvarje menniska förbinda sig vid dessa gifvena löften så skulle ej så stor splittring sprida sig ibland folket utan alla ville vara bröder, men nu är tyverr är det intet så. Penningar är en stor talisman, ja ifrån Konungen intill tiggaren.

Och öfver allt var man kommer Sjunges det lika har man penningar då kan man komma hvat man vill bliva hvad [man] vill och om det är den dummaste menniska under jorden har man blott penningar är man genast ansädd.

Sådana saker och mera i den vegen behöfver jag ej tala om, men hur skall man komma till likhet emellan menniskan då detta är den världsliga lösen. Detta tror jag kan aldrig låta sig göra men ett steg har den arbetande klasse endock tagit framåt på sin bana, upplysningen steg.

Så att den arbetande klassen icke står nu som förr under våldet och tyrani blott för sig fattigdom. Men många finnes af våra bättre lottade som önskade denna tid tillbaka så fattigdommen kunde trampas under deras fötter, men jag gläder mig och många med mig att denna tid aldrig kan komma åter, utan tvärt om, varde det önskligt att var och en blefve en rätt tänkande Medborjare i detta Wärlsliga.

Jag öfvergår nu till mig sjelf och min sjelfbiografi haf därför blott tålmod med dessa dålit skrifvena och dikterade rader, hvarför jag ej kan skrifva bättre upplyser nog i nedanstående.

Jag är Född i Stockholm af aktningvärda föräldrar min fader var Byggmästare en mycket gudfruktig man och sökte nog att inprägla i mitt Barnasinne allt som stod honom till buds och jag var också villig dertill men min glädje varade icke länge min Moder dog då jag var 5 a 6 år. Jag minnes min Fader vid hennes bår han hade oss Barn till att läsa för henne många böner och mig framhöll han som den bästa af oss, och bad i sina böner att han skulle få blifva tills han sätt mig som präst, det var hans största önskan, men ödet det grymma ödet vill icke så. Han blev icke så långlifvad han dog några år efter min Moder jag var då 9 a 10 år. Nu burjar min vandringstid. Mina Föräldrar lämnade en liten gård efter sig till olycka för mig, men till lycka för min Förmyndare och Kyrkoherden Ekedal i Adolph fredfrik församling, som troligen tog brorslotten. Dessa personer skaffade mig in på en inrättning på Söder för vanartade barn. En afdelning af s k Dillströmska inrättningen der jag blef insperrad med unga förbrytare. Der jag fick Träskor Gråa kläder topp mössa med N. 51 aldeles som en stor förbrytare Då jag i mitt fromma barnasinne ej viste vad ondt och äläkt var men tyverr der kunde man få tillfälle att lära sig älaheter men min goda Faders råd rådde öfver alla mina kamraters dåd jag satte ehuru ett barn alltid min förtröstan vid min Faders ord, och mig kunde intet locka eller tubba till att begå något brott, jag frågade mig sjelf många gånger hvad har jag gjort för ondt som skall vistas inom detta fängelse (För den tiden 1852 var det Galler för alla fönster och Sällor i koredorerna) och aldrig fick vi gå ut annat en om söndagarna i kyrkan, men det var ödet som fört mig dit. Det var nemligen en Guds tjenare Kyrkoherden Ekdal en god vän till min Fader som skaffa mig dit Der ser vi hvad penningen kan förmå jag var ett oskyldigt barn mig ville de skuffa undan ibland brottets barn för att jag skulle trampa samma fotsår som de och kan hända aldrig mer komma att vistas utom gallerportar som många af dessa kamrater fått gjort, jag säger kamrater huru vel jag borde blygas därför. Denna anstalt var då för tiden en Skola för utbildande af Tjuvar och Banditer såsom – En Porttjuf vid namn Fyr dito en Myller En Mördare vid namn Göte med flera dylika sådana var kamraterna de flästa så att nästan alla hamnade inom fängelsemurar, samt Dillströmska inrättningen men jag har alltid godt min bana fram, jag sade det var ödet som fört mig dit det var Ekdal och honom har jag alltid förbannat så prest han var den första Prest som gjort mig ondt och som tänkte att störta ett värnlöst barn i fördärfvet, jag vistades der till mitt 14 år men under tiden hade visserligen icke mycket passerat som kan vara af intresse jag ar alltid samma fromma barn läste alltid mina böner i tysthet för hade jag läst dem högt så hade jag fått stryk af mina kamrater. Emellertid fick dåvarande Föreståndare Pastor Sellman inga fel på mig, men en vaker dag blef jag beskyld för tjuf. Det hade kommit bort en mindre fågelbur och jag blef beskyld för att ha stulit den blef så uppkallad till Pastor Sellman men som jag var oskyldig kunde jag ej förmås till att påtaga mig ett brott som jag intet begått. Jag fick nu lära mig känna en Prest i sina Skrud han slog mig så att jag var Gul Grön och blå med ett ord aldeles sönderfraperad öfver hela min kropp. Jag bad då i min fromma Barna Själ till Gud om skydd och förbarmande att Presten ej skulle slå igel mig, detta fortfor tre dagar å rad och bad Gud alltid bevara mig. Jag bad Presten förskona mig men hans hårda Hjerta let ej beveka sig, och sedan den dagen har jag förbannat den Presten med, hade jag nu som troligen hans tanke var att slå mig tills jag påtager mig brottet gjort det för att slippa stryk så hade jag varti för

alltid förlorad det hade blivit upptaget för Stöld, men efter den stunden trode jag ej på Gud och kommer troligen aldrig dertill. Således två Prester som ett barn vid min ålder förbannar, och troligen hade Kyrkoherden Ekdal äfven något med i Sellmans spel emot mig, för att få mig på brottets bana men det halv intet.

Sedermera kom jag då enteligen ut ifrån denna fördömda boning i Lära men Stryk vankades der med för att man intet kunde (svårtytt) allt. Så kom tiden till min första Nattvardsgång som jag tänkte en hit en dit hur det skulle gå om jag skulle besvära mig dermed. Jag tål ju icke Prester och sätter föröfrigt ej tro till nogon Gudomlighet, men som man blir illa bemött och äfven kanhända tvingad dertill så är det så godt att jag går förr ju heldre men alltid med samma beslut. Den Presten som berättade mig till min Nattvard var Läsare vid namn Flyberg men han kunde intet frångå mig min tro och jag har alltid förblifvit dervid och har ej sedan dess varit from för något altare huru vel jag är snart nog 40 år gammal.

Med tiden förgingo och jag som mången annan fick mig litet eller intet lära så blef jag yngling och åren förflöto så fort tills jag kom till min myndighets ålder nu först hade jag rättighet att forska efter mina ägodelar som mina Föräldrar lämnat efter sig men efter 11 års vila så tyckes det skulle hava förökad sig men ack nej det fans intet mer för oss en hvad vi kunde köpa en ny kostym för det var allt och vi fick vara nöjda tack vare den Svänska Rättskipningen

För den fattiga såsom jag då var fans ingen Rätt och jag hade ej råd till att Prossesa. Således blef den affären uppgord och jag fick vara nöjd

Nu var jag en yngling i mit 22 år och jag som mången annan yngling vid den åldren fattade tycke för en flicka som då vistades i en famili i Stockholm, och äfven hon tycktes finna böjelse för mig – men ödet hade ej velat det så – år 1865 vistades en Kyrkohärde vid namn Littner i Stockholm, vid Riksdagen vald från Norrland bosatt i Torps Socken. Han bodde i nämde famili i Stockholm och ehuru gift och hade barn, formerade han bekantskap med nämde flicka och följd blef en Dotter. Detta är nu den tredje Prest som gort mig ondt – men en yngling tror jag tappar tålamodet för så litet och det gorde icke jag eller, så den sorgen gick snart öfver. 1866 beslöt jag mig för att lämna mitt fädernesland, och styrde så min kosa till Tyskland med en reskassa på 35 kr det var allt, för att åter burja nya motgångar. Det lyckades mig dock att i Berlin finna arbete, och en tid förflöt till min stora glädje men 1868 beslöt jag mig före att göra en Resa öfver Saxiska Schweitz till Ungaren och Österrike kommen till Insbruck i Tyrolen bekom jag arbete och stannade der en tid, formerade derstedes bekantskap med en ung flicka Dotter till aktningvärdä föräldrar men hon var katolsk och, Detta gorde för mig mycken ovilja, men detta fäste jag mig dock ej så mycket vid, vi blefvo allt intimare vänner men vänskapen varade ej för mig så länge det förbyttes till en viss sorg både för mig och hennes föräldrar. Då hon för sina föräldrar yppade att hon snart skulle bliva moder Detta fick hon erfara genom sina fromma böner och sitt Biktande Det var nämligen hennes bikt fader som var så Hjärtlös och förförde detta barn. Sådana kan dessa heliga fäder vara. O människorna äro bra kläntrogna då de tror på en Gud och på dessa Sjelasörjare som aldrig gör annat en ondt. Detta var nu den fjärde prest som blef förbannad af mig eller med rätta sagdt för aktad. Dock har aldrig hos mig uppstått någon tanke på att hämnas på dessa prelater. Nej långdt derifrån jag har noga öfvertänkt allt. De äro mera lärda en jag de har nog forskat i Skriften och insett att Synden och Helfvetet finnes ej till derföre göra dessa Heliga Herrar såsom de vill, de lefva med ett ord sagdt, Wärldsligt.

Nu åter fortsatte jag min Resa till Stuttgart arbetade där en tid samt sedermera till Schweitz, och så 1869 till Paris. Der jag äfven fick arbete men ack det varade ej så länge 1870 bröt

kriget ut och jag blef som mången annan Svensk innesluten i Paris och var således tvungen att söka mig som Frivillig i något Kompani för att icke behöfva svälta igel. Jag gorde ej detta för att visa mitt mod eller för att hedra det Svenska Namnet, nej Kriget var min fasa, Derför att den ena meniskan skall bli kommenderad att slå den andra igel. Härvidlag hade jag tid att forska menniskorna i sin vilda glans, o den ärelystena som vill slå din ägen broder igel blott på en konungs eller en kaisares befallning, men vi lefva ju i ärans framåtskridande tider. Jag blef som sagdt soldat i 7 Månader och fick Dervid tillfälle att se mycket som jag ej så noga kan delgifva, men ehuru vel jag var på flera förposter och som Reserf Kommenderad till (svårtydd ort) men mig vetterligen ej behöft att af lossa ett Skott emot någon och detta till min ägen glädje. Jag ver deremot villig i allt och fick mig alltid anförtrodt ganska svåra saker och blef derför af Captain samt General Dyckro, lofvad att ej bli glömd med någon slags Gratifikation men tyverr en Fransk General håller ej alltid sina ord, jag hade ej eller Reklamerat mig för jag tänkte alltid det bliver så litet det är ej värdt att forska efter, men nu sedan jag blivit utan arbete och fattigdommen står för dörren, så ville jag försaka min lycka hvarföre jag skref till Krigsministeren i Paris, och efter 10 års väntan bekom jag 50 franc. summa kr 34, 75 öre det var allt för mitt Deltagande i Detta intresanta Krig

Efter krigets slut kom [Komunupproret](#), Detta befattade jag mig ej vid utan blott åsåg det hela Det var emeller tid grymdt

Sedermera efter lungnet inträdt arbetade jag grov i Paris till 1872 på sommaren då jag fortsatte min resa till hemlandet och hamnade i Stockholm der jag arbetade som Gesell till 1874 då jag i kompani med en mycket god vän och yrkesbroder burjade ägen affär, insatte såldes i affären mina träget hopsparade penningar för att gå framtiden till mötes. Men ödet ville icke att jag skulle komma framåt, min kompanion var nog artig och förklarade för mig att vi skulle skiljas åt, och när jag fodrade mina tillhörigheter samt mina insatta penningar tillbaka så svarades helt fräkt, bevisa att du har något att fodra af mig. Saken var den att vi var ej Lagliga kompanioner, utan vi skull först på Nyåret 1875 ingå lagligen kompanionskap men åtta dagar före denna tid blef jag underrättad derom, och fick således för mitt goda velförhållande ingenting intet ens mina kläder som hörde mig till, jag sökte laglig rätt men som det intet fans skriftligt oss emellan och han nekade för allt så blef jag utan, och för att komma åt allt köpte han sina vittnen, emot mig. Detta kan man kalla vänskap, och jag blef med ett ord aldeles utfattig. Jag började åter mitt yrke i Stockholm men i mennatyr går det ej för sig, jag beslöt att flytta till en liten stad och valde derför Sala till en burjan fant jag mig der ganska vel och det gorde det derför att jag hade arbete och full syselsättning

Jag var nu gift hade mitt lugna hem, men så kom det dåliga tider 1877 och har fortfarit intills data åtminstone för mig, men glädjen varade för mig ej eller så länge förlidet år Bran det i Sala och jag förlorade nästan allt hvad jag ägde nu var det för mig omöjligt att stanna der längre för arbete fans intet och hvad skulle jag försörja mig min hustru och 3 små barn med. Jag sökte då åter en annan plats för mitt och de minas upp behälle Stockholm var ej nämnbart der finnes 34 Butiker i mitt fack men här finnes blott 9, och endock kan jag tänka mig få gå en svår tid till mötes, jag till och med armodet svält och älande för här skall allting vara storartat och fint är det intet det så duger det intet och tydligen är jag här ansädd för en fusjare som ingenting duger till. Derföre är jag utan arbete, det är vel att mitt tålmod ej dukar under. Jag har äfven sökt arbete hos andra Guldsmeder som arbetare men det har ej lyckats mig samt på Hoteller derför att jag är kunnig Franska och Tyska Språken men allt för gefves, nu återstår intet annat för mig en med min Hustru och 3 Små barn att vandra landsvägen detta är i mitt Fädernesland, Märkas bör att jag ej varit någon slags Drinkare ej eller Slösare, utan ödet har fört mig till fattigdom, hvart skall man vända sig i detta lifvet med så många motgångar, ja de

säger till Gud, men jag har försökt detta medel men det är mig motbjudande, jag inser att detta är blott ett tomt prat. Jag hade visserligen den turen att här få hyra mig en liten lägenhet emot 30 kr per månad, detta är nu hos mycket beskäligt folck, Läsare föröfrigt och de har nog sökt att på allt möjligt sätt få mig omvänd men det strider emot min fria tanke Jag kan intet tro detta svammel men utaf min fattigdom måste jag ej stöta mig med dem skulle jag det varde jag på bar backe med de mina den tillstundande vintren tillmötes – O det är hårdt men Ödet är svårt man måste tåla och lida det är lösen jag måste tåla en grym förödmjukelse härom dagen vi delar kök med vår värdina och mitt lilla barn 3 år gammalt hade oförståndigt tagit och ätit litet sylt ur ett glas som hörde henne till, genast fick jag höra hvad Läsare har för svammel för sig, hon bannade barnet med dessa ord du Hjevulens barn du Wärldens afskum, m m Dyligt detta är ord till ett oförståndigt barn och jag som Fader måste lida den Stora Skymf blott för att jag är fattig. Jag vågade ingenting svara Fast jag hade ord på mina läppar dertill men jag tänkte Hyran är för innevarande månad ej betalt således kan ni köra mig på porten, om jag vågar säga något för att skydda mitt oförståndiga barn, jag fick därför tåla och lida det var första gången mitt barn hade mig vetterligen tagit något utan låf, hade det nu varit en kattunge hade det ej väckt så stort uppseende jag tänker därför bättre att aldrig varit född och om så hade varit varde det bästa att ha dödt så tidigt som möjligt. Förlåt att jag har uppehållit H. H. med så långdt bref men här har jag tacknat mitt lifs hela glädje fast i korthet, anhåller därför att H. H. ej på något vis ofäntliggör detta bref då det ej vara till någon nytta för mig. Det är med ett ord utförligt, och jag kan om en aldrig så fattig sätta någon tro till någon allmakt, men det kan hända är ett stort fel hos mig, och en dålig uppfattning, men så har jag uppfattat allt, ingen lädare har jag haft ifrån mina spädaste år utan allt har jag sjelf inpräglat i mitt sinne. Mången har jag Hjulpit i sin fattigdom, och mången deriblan som jag hjälpt i utlandet som nu ser bättre dagar, men tyverr, skull jag anropa dem om hjälp, så skulle de svara mig att jag varit dumm som hjälpt dem Jag hade mycket mer att skrifva men jag vill förkorta allt så mycke som möjligt. Derfor beder jag H. H. vara af den godheten och tillskrifva mig några rader till svar och om jag har uppfattat allt detta orätt eller hur, Lifvet är för mig en gåta Jorden en Himmel blott man ser Lyckliga dagar, och något Helfvete bort jag aldrig trott på,

Högaktningsfullt
Axel Olson
10 Magasinsgatan 10
Göteborg